

De oorlog een noodzakelijk kwaad? Schetsen – J.J. Cremer

Handschrift: De oorlog een noodzakelijk kwaad? : Schetsen uit en tegen den oorlog. Gedateerd: 18 december 1870. Gedeeltelijke autograaf. Fol. 2-26: oorspronkelijke handschrift. Fol. 27-68: afschrift door een andere hand, met correcties door de auteur; Het oorspronkelijke handschrift is ongedateerd, het afschrift is door de auteur gedateerd 18 december 1870. Door de Koninklijke bibliotheek in 1952 gekocht van Antiquariaat Gijsbers en Van Loon te Arnhem (cat. 84, nr. 18). Vgl. de uitgave Leiden, Van den Heuvel & Van Santen, 1871. 68 fol. Aanvraagnummer: KW 134 B 11 / 72. Aanvraagnummer: KW CREM 7.

1e druk als feuilleton in: Nieuws van de dag, 10, 16 en 17 januari 1871

2e druk als feuilleton in: De kolonist : dagblad toegewyd aan de belangen van Suriname, 12, 13, 16, 19, 23, 26 februari, 2, 5 en 9 maart 1871

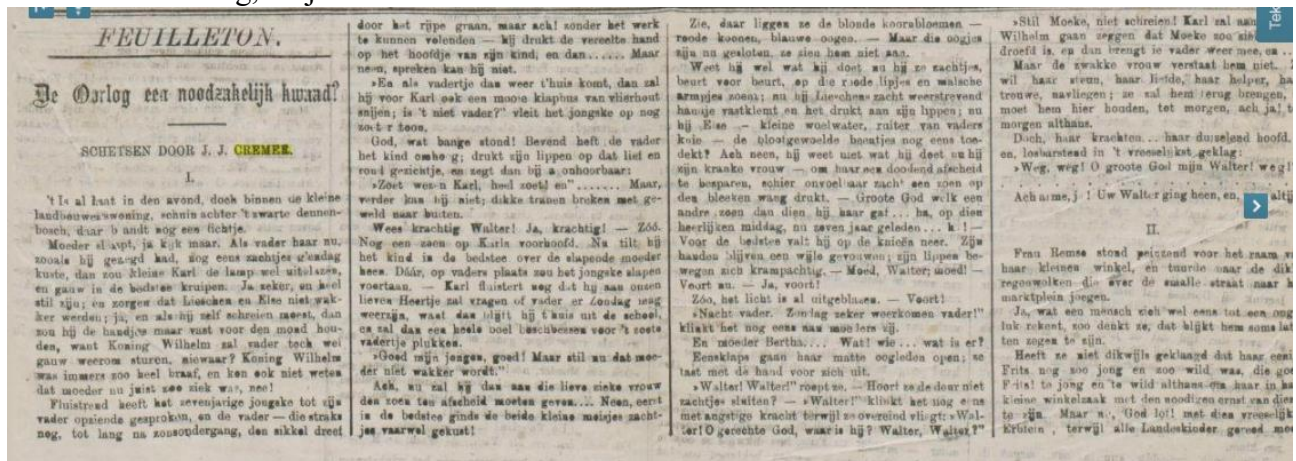
3e druk: Leiden : Van den Heuvel en van Santen, 1871. 73 p. 19 cm.

4e druk in: Romantische werken: vertellingen en schetsen, deel 13. Amsterdam : D. Noothoven Van Goor, 1881. p. 131-157.

5e druk in: De lelie van 's-Gravenhage. Leiden : A.W. Sijthoff, ca. 1887. 6e druk. p. 321-345. In het hoofdstuk Gelegenheidsstukken opgenomen na de roman. Vijftig-cents-editie, no. 22.

6e druk in: De lelie van 's-Gravenhage. Leiden : A.W. Sijthoff, ca. 1890. 7e druk. p. 321-345. In het hoofdstuk Gelegenheidsstukken opgenomen na de roman. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

Nieuws van de dag, 10 januari 1871:

Nieuws van de dag, 20 januari 1871:

Arnhemsche courant, 15 februari 1871:

Met het talent, **Cremer** bij uitnemendheid eigen, om gebeurtenissen aanschouwelijk voor te stellen en de details, hetzij liefelijk of vreeselijk, in hunne volle kracht te doen uitkomen, is ook zijne laatste novelle geschreven. *De oorlog een noodzakelijk kwaad* bevat treffende schetsen van de gruwelen van den krijg, en zoo het in onze dagen nog noodig ware, een afschrik van den oorlog in te boezemen, dit boekje zou evenveel nut stichten als het thans bewondering wekt voor des schrijvers talent. Het werkje is uitgegeven bij de firma van den Heuvel en van Santen te Leiden.

De locomotief, 8 april 1871:

Dit denkbeeld is o. a. uiteengezet in eene brochure van den heer Sanches, een van de weinige werkjes van algemeen belang, welke dezer dagen het licht hebben gezien. Een ander, van geheel verschillenden aard, maar dat zeker wel de meeste lezers zal trekken, al kan het geenszins aanspraak maken op den naam van een nuttig boek, is dat van **Cremer**. De oorlog een noodzakelijk kwaad, waarin de gevierde novellist eenige schetsen geeft van voorvallen t den Fransch — Duitschen krijg. Zij zijn met het eigenaardig talent van **Cremer** geschreven maar de Duitsche en Fransche dagbladen zijn wel zoo rijk en interessant voor hem, die niet uitsluitend aan den vorm blijven hangen. Als het boekje geschreven is om een afschrik in te boezemen van den krijg, dan is het volkomen overtollig. Die oorlog gaf aan professor Vreede aanleiding tot zijne studie „la reconstruction de l'empire d'Allemagne et la liberté de l'Europe,” waarin op uitnemende wijze wordt uiteengezet en met historische beschouwingen gestaafd, wat Europa te verwachten heeft van de herstelling van een Duitsch keizerrijk. Men zou er nu en dan den hoogleeraar Vreede, den grooten vijand van Frankrijk en de Napoleons niet in

DE OORLOG EEN NOODZAKELIJK KWAAD? Schetsen door J.J. Cremer. Leiden van den Heuvell & van Santen 1871 in kl. 8vo. 73 bl. Prijs

In: Vaderlandsche letteroefeningen. Jaargang 1871. P. 573-574.

Drie gelegenheidsschriften, slechts met een paar woorden aan te kondigen nu zij dit buiten onze schuld reeds een hors de s'aison geworden is. Stof zou anders het 'Roode Kruis' alleen tot eene uitvoerige studie leveren, al bepaalden we ons enkel bij de zaak. zonder van het boek zelf een woord te zeggen, vooral indien er ook het 'witte' en het 'blauwe' kruis bij besproken werden. Niets zij afgedongen op den lof, door de periodieke pers aan Naundorff's geschrift gegeven, maar verzwegen toch ook niet dat het eene zeer akelige lectuur is. Dat brengt het onderwerp [p. 574]

mede, maar daardoor komt ook, tegenover zooveel akeligs, ja afgrijselijks, de menschlievendheid, die voor zooveel afzichtig niet terugdeinsde, heerlijk uit.

De ons onbekende 'Baas' geeft juist geen 'tafereelen,' maar eenvoudig een kort verslag van de aanleiding tot en den loop van den oorlog tot aan den val van Sedan en van Napoleon. 't Is voor een beknopt overzicht niet kwalijk geschreven, maar was wegens onvolledigheid reeds verouderd toen het verscheen.

Vruchteloos zou men in Cremers boekske eene beantwoording zoeken der vraag die den titel uitmaakt. 't Zijn wat 'van Berlijn naar Parijs' zich noemt: schetsen en tafereelen, in den levendigen trant van den gunstig bekenden Betuwschen novellist. Plaatsruimte verbiedt ons in bijzonderheden te treden; alleen zeggen wij nog even, dat de Fransche wansmaak om geen leesteekens (het vraagteeken staat er echter) op den titel te zetten, er bij ons niet in wil.

v.O.